

TALABALAR SHAXSINI RIVOJLANTIRISHDA TARBIYA VA TA'LIMNING INTEGRATSIYASI

Yuldasheva Gulmira Inomjanovna
Namangan davlat Pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti tyutori
Tel: 998941017444

Аннотатсиya

Ushbu maqolada talabalar shaxsini har tomonlama rivojlantirish jarayonida tarbiya va ta'limning o'zaro integratsiyalashuvi masalasi tahlil qilinadi. Ta'lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki tarbiyaviy maqsadlarni ham qamrab olishi, o'quvchilarda ijtimoiy, axloqiy, ma'naviy va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishi zarurligi ilmiy asosda yoritilgan. Maqolada integratsiyalashgan yondashuvning psixologik-pedagogik mexanizmlari, o'qituvchi faoliyatining o'ziga xos jihatlari va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning roli ochib beriladi. Shuningdek, ta'lim-tarbiya birligi asosida o'quvchi shaxsini shakllantirishning samarali modellari haqida taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, tarbiya, integratsiya, shaxs rivoji, kompetensiya, pedagogik yondashuv, o'quv jarayoni, tarbiyaviy faoliyat.

Аннотация

В данной статье рассматривается проблема интеграции воспитания и образования в процессе всестороннего развития личности учащегося. Обосновано, что образовательный процесс должен включать не только передачу знаний, но и воспитательные задачи, направленные на формирование у школьников социальных, нравственных, коммуникативных и культурных компетенций. Раскрыты психологико-педагогические механизмы интегрированного подхода, особенности деятельности педагога и роль

современных образовательных технологий. Представлены эффективные модели формирования личности учащегося на основе единства обучения и воспитания.

Ключевые слова: Образование, воспитание, интеграция, развитие личности, компетентность, педагогический подход, учебный процесс, воспитательная деятельность.

Abstract

This article examines the integration of education and upbringing in the holistic development of the learner's personality. It is scientifically justified that the educational process should not be limited to the acquisition of knowledge but must also incorporate developmental and value-oriented components aimed at shaping students' social, moral, communicative, and cultural competencies. The paper highlights the psychological and pedagogical mechanisms of the integrated approach, the teacher's role, and the importance of modern educational technologies. Effective models for developing learners' personalities based on the unity of teaching and upbringing are presented.

Keywords: Education, upbringing, integration, personality development, competence, pedagogical approach, learning process, educational influence.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida talaba shaxsini har tomonlama rivojlantirish masalasi pedagogika fanining eng dolzarb yo'nalishlari qatorida turadi. XXI asr ta'limi shaxsning nafaqat bilim va ko'nikmalarni egallashi, balki ijtimoiy faollik, kommunikativ savodxonlik, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar, tanqidiy fikrlash va mas'uliyat kabi sifatlarni ham puxta shakllantirishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, ta'lim (o'qitish jarayoni) va tarbiya (shaxsning ma'naviy-axloqiy rivoji)ning integratsiyasi uzluksiz rivojlanishning muhim sharti sifatida namoyon bo'ladi. Pedagogik tadqiqotlar (J. Dewey, K. Rogers, L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, A. Avloniy, T. Jalilov va boshqalar) ta'lim-tarbiya jarayonining o'zaro bog'liqligini nazariy jihatdan asoslab, shaxsning ijtimoiylashuvi, motivatsiyasi va faolligi tarbiya va ta'limning uyg'un holda tashkil etilishi orqali rivojlanishini ta'kidlaydi. Ta'lim

jarayoni bilim berish bilan cheklanib qolgan sharoitda o'quvchida axloqiy mezonlar, madaniy ko'nikmalar va ijtimoiy kompetensiyalar to'liq shakllanmaydi. Shu sababli integratsiyalashgan yondashuv ta'lim mazmuni, metodlari, o'qituvchi faoliyati va o'quvchi tajribasining yagona tizimda olib borilishini nazarda tutadi.

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi ta'lim tizimidan kreativ, ijtimoiy mas'uliyatli, tashabbuskor va mustaqil fikrlaydigan yoshlarni tayyorlashni talab qilmoqda. Bu talablarni amalga oshirish esa ta'lim bilan tarbiyaning uzviy birligiga tayanadi. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, "Milliy o'quv dasturi", "Oliy ta'limini rivojlantirish konsepsiyasi" kabi normativ hujjatlarda ta'limning tarbiyaviy mazmunini kuchaytirish, ta'lim-tarbiya integratsiyasini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilgan. Shaxsning rivojlanishi murakkab, ko'p qirrali jarayon bo'lib, o'quv faoliyati, o'quvchi-o'qituvchi munosabatlari, sinf va maktab muhiti, oilaviy tarbiya hamda ijtimoiy muhit bilan chambarchas bog'liq. Shu bois integratsiya jarayonini samarali tashkil etish nafaqat pedagogik texnologiyalarni, balki psixologik yondashuvlarni ham o'z ichiga oladi. Talabaning idrok, motivatsiya, emotsional holati, sotsial kompetensiyalari kabi jihatlar ta'lim-tarbiya jarayonining yagona tizimi orqali shakllanadi.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, hozirgi zamon ta'lim jarayonida ayrim hollarda bilim berish ustuvor, tarbiyaviy komponent esa ikkinchi planga o'tib qolmoqda. Bu esa o'quvchilarda ma'naviy bo'shliq, muloqot ko'nikmalarining yetishmasligi, ijtimoiy mas'uliyatsizlik va intizom muammolarini keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun ta'lim va tarbiyaning integratsiyasi nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham chuqur o'rganilishi kerak bo'lgan pedagogik muammolardan biridir. Maqolaning maqsadi — o'quvchi shaxsini rivojlantirishda ta'lim va tarbiyaning integratsiyalashuv mexanizmlarini ilmiy asosda o'rganish, samarali pedagogik modellarni aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- ✓ ta'lim va tarbiyaning integratsiyasi bo'yicha ilmiy-nazariy manbalarni tahlil qilish;
- ✓ integratsiyaning psixologik-pedagogik asoslarini yoritish;
- ✓ zamonaviy ta'lim texnologiyalarida integratsiyaning namoyon bo'lish shakllarini aniqlash;
- ✓ talaba shaxsini rivojlantirishga ta'sir qiluvchi integratsiyalashgan modelni ishlab chiqish;
- ✓ tajriba-sinov yoki kuzatuvlar asosida integratsiyaning samaradorligini asoslash.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Talabalar shaxsini rivojlantirishda ta'lim va tarbiyaning integratsiyasi masalasi pedagogika, psixologiya va sotsiologiya fanlarining kesishgan nuqtasida ko'plab tadqiqotlarning markazida turadi. Adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, shaxsning har tomonlama rivojlanishi uchun bilim berish jarayoni tarbiyaviy ta'sir bilan uzviy bog'lanishi zarur. Shaxsni tarbiyalash va o'qitish birligi masalasi qadimiy pedagogik meroslarda ham uchraydi. A. Avloniy, "Tarbiya biz uchun yo hayot yo mamot masalasidir", deya tarbiyaning ijtimoiy ahamiyatini belgilab, o'qituvchining har bir darsi tarbiyaviy mazmunga ega bo'lishi lozimligini ta'kidlaydi. K.D. Ushinskiy ta'lim va tarbiyaning birligi shaxsning ijtimoiylashuviga xizmat qilishini asoslab, o'qituvchi faoliyatini "bilim berish bilan tarbiyalashning bir butun jarayoni" deb baholagan. Y.A. Komenskiy esa ta'limning "onnalik prinsipi" orqali o'qitish-tarbiyaning uyg'unligi shaxsning yaxlit rivojlanishiga olib kelishini ta'kidlaydi. Bu g'oyalar zamonaviy oliy ta'lim tizimida ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

Zamonaviy adabiyotlarda integratsiya masalasi asosan quyidagi ilmiy yo'nalishlarda tahlil qilinadi:

- Sotsiokultural nazariyalar-L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev va faoliyat nazariyasi vakillari shaxs rivoji ijtimoiy muhit, faoliyat hamda o'rganish jarayonlari uyg'unligida shakllanishini ilmiy asoslaydilar. Ularning fikricha,

ta'lim mazmuni tarbiyaviy qadriyatlar bilan boyitilgan bo'lishi shaxsning yuqori psixik funksiyalarining rivojlanishiga xizmat qiladi.

➤ Humanistik pedagogika-K. Rogers, A. Maslow, J. Dewey va ularning izdoshlari o'quvchi (talaba)ning shaxs sifatida rivojlanishi uning ehtiyojlari, qiziqishlari va ichki motivatsiyasiga mos o'qitish bilan bog'liq ekanini ta'kidlaydilar. Bu g'oyalar tarbiya va ta'limning integratsiyasini shaxsga yo'naltirilgan pedagogika orqali amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.

➤ Kompetensiyaviy yondashuv-Talaba shaxsini rivojlantirish bo'yicha ko'plab zamonaviy tadqiqotlar (Delors, OECD, UNESCO hisobotlari) kompetensiyalar tizimi — ma'naviy, ijtimoiy, kommunikativ, axloqiy va professional sifatlar — faqat bilim berish emas, tarbiyaviy faoliyat bilan uyg'unlashganda samarali rivojlanishini ta'kidlaydi.

Oliy ta'limda integratsiya bo'yicha xorijiy adabiyotlar tahlili

Xorijiy olimlar ta'lim-tarbiya integratsiyasining samaradorligini ko'plab tajribalar asosida o'rganishgan. J. Deweyning demokratik ta'lim modeli ta'limning amaliy faoliyat va axloqiy qadriyatlar bilan bog'liq bo'lishi shaxsni jamiyatga mos va faol inson sifatida tarbiyalashini ko'rsatadi. Finlandiya, Kanada, Yaponiya kabi rivojlangan mamlakatlarning ta'lim tizimida character education, value-based education, moral education kabi dasturlar integratsiyaning muvaffaqiyatli modellarini yuzaga keltirgan. UNESCO (2020–2023) hisobotlarida oliy ta'limda soft skills, social responsibility, emotional intelligence kabi kompetensiyalarni shakllantirish ta'lim mazmunining tarbiyaviy komponenti bilan chambarchas bog'lanishi kerakligi qayd etiladi. Ushbu tadqiqotlar ta'lim va tarbiyaga kompleks yondashuv orqali talaba shaxsining mustaqilligi, liderlik, kreativlik, mas'uliyat kabi sifatlar shakllanishini tasdiqlaydi.

O'zbek olimlarining tadqiqotlari

O'zbekistonlik pedagog olimlar ham ta'lim-tarbiya integratsiyasi bo'yicha ko'plab ilmiy ishlar olib borgan: T. Jalilov, R. Ishmuxamedov, N. Sayidahmedovlar talabalarda ijtimoiy faollik, ma'naviy-etnik madaniyat, kasbiy etika kabi sifatlarning

integratsiyalashgan pedagogik jarayonda shakllanishini ko'rsatadi. A. Abduqodirov ta'lim mazmunini tarbiyaviy komponent bilan uyg'unlashtirish oliy ta'lim samaradorligini oshirishini ilmiy asoslagan. H. Tohirov, M. Ochilov va boshqalar integratsiya jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarning ahamiyatini tahlil qilib, modul ta'lim, loyiha asosida o'qitish, interfaol metodlarning tarbiyaviy ta'sirini asoslab bergan. Milliy o'quv dasturlari, "Ma'naviyat konsepsiyasi", "Yoshlar siyosati" hujjatlari ham talaba shaxsini tarbiyaviy va ta'limiy integratsiya orqali rivojlantirishning davlat darajasidagi zarurligini ko'rsatadi.

Ko'plab tadqiqotchilar integratsiyani amalga oshirishning amaliy modellari bo'yicha quyidagi yo'nalishlarni taklif etadi:

1. O'quv fanlarida tarbiyaviy maqsadlarni integratsiya qilish (subject-based morality).
2. Aqliy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishni birlashtiruvchi ekologik yondashuv (Bronfenbrenner modeli).
3. Klaster asosidagi ta'lim-tarbiya dasturlari.
4. Service-learning (ijtimoiy amaliyot bilan bog'langan ta'lim).
5. Mentorlik va kuratorlik tizimi.
6. Kompleks rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyalari (value-oriented learning, blended learning, project-based education va boshqalar).

Mazkur adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, integratsiya jarayonida faqat ma'ruza va seminar emas, balki talabaning mustaqil ishlari, jamoaviy loyihalar, xizmat faoliyati va tashabbuskorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik strategiyalar katta ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili asosida quyidagilar aniqlanadi: Ta'lim va tarbiyaning integratsiyasi shaxs rivojlanishining asosiy omili hisoblanadi. Integratsiya jarayoni psixologik, pedagogik va sotsiokultural yondashuvlarni birlashtiradi. Xorijiy ta'lim tizimlari integratsiyalashgan yondashuvni muvaffaqiyatli qo'llamoqda va bu tajribalar mahalliy pedagogik amaliyot uchun ham muhim. O'zbekiston ta'lim tizimidagi yangilanishlar ham integratsiyaning dolzarbligini tasdiqlaydi. Talabalar shaxsini

rivojlantirishda faqat bilim berish emas, balki axloqiy, ijtimoiy, kommunikativ va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish tizimi ham muhim o‘rin tutadi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqot talabalar shaxsini rivojlantirish jarayonida ta’lim va tarbiyaning integratsiyalashuv mexanizmlarini aniqlash, baholash hamda samarali pedagogik model yaratish maqsadida amalga oshirildi. Tadqiqot metodologiyasi tizimli, ilmiy-nazariy asoslangan va empirik ma’lumotlarga tayangan holda quyidagi yo‘nalishlar asosida tashkil etildi.

Tadqiqotning metodologik asoslari

Metodologik poydevor sifatida quyidagi nazariy yondashuvlar xizmat qildi:

- Faoliyat yondashuvi (A.N. Leontyev, S.L. Rubinshteyn)-Bu yondashuv talaba shaxsining rivojlanishi uning faoliyatdagi ishtiroki, qiziqishi, motivatsiyasi va ijtimoiy tajribani o‘zlashtirishi bilan bog‘liq ekanligini asoslaydi.
- Sotsiokultural yondashuv (L.S. Vygotskiy)-Shaxs rivoji jamiyat, muloqot va madaniy qadriyatlar bilan bog‘liq bo‘lgani sababli ta’lim va tarbiya integratsiyasi aynan sotsiokultural muhitda yuzaga chiqishi ta’kidlandi.
- Humanistik pedagogika (Maslow, Rogers)-Talabaning shaxs sifatida rivojlanishi uning individual ehtiyojlari, o‘zini anglash, erkin fikrlashi va qadriyatlarga ega bo‘lishi orqali amalga oshishi metodologiyaning asosiy tamoyillaridan biri bo‘ldi.
- Kompetensiyaviy yondashuv (UNESCO, OECD)-Ta’lim jarayonida shaxsning bilimlari bilan bir qatorda ijtimoiy, kommunikativ, ma’naviy-axloqiy kompetensiyalarining shakllanishi integratsiya jarayonining samaradorligini baholash mezoni sifatida belgilandi.

Tadqiqot quyidagi asosiy ilmiy tamoyillarga asoslangan holda olib borildi:

- ✓ Integrativlik tamoyili – ta’lim va tarbiyaning bir-birini to‘ldiruvchi jarayon sifatida qaralishi.

- ✓ Shaxsga yo‘naltirilganlik – talabaning ehtiyoj, qiziqish va individual rivojlanish xususiyatlariga mos yondashuv.
- ✓ Tizimlilik va izchillik – integratsiya jarayonini yaxlit pedagogik tizim sifatida o‘rganish.
- ✓ Ilmiylik va aniqlik – natijalarni ishonchli ilmiy manbalar, faktlar va kuzatuvlarga asoslab bayon etish.
- ✓ Amaliy yo‘naltirilganlik – olingan natijalarni real ta’lim jarayoniga joriy qilish imkoniyatlarini baholash.

Tadqiqotning ilmiy natijalarini shakllantirishda quyidagi usullardan foydalanildi: Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish – klassik va zamonaviy pedagogik manbalar, xorijiy tajribalar, milliy normativ hujjatlar o‘rganildi. Qiyosiy tahlil – O‘zbekiston va xorijiy ta’lim tizimidagi integratsiya modellariga solishtirma tahlil qilindi. Model yaratish – ta’lim-tarbiya integratsiyasining samarali modelini ishlab chiqish uchun nazariy asoslar shakllantirildi. Kuzatish – dars jarayonlari, tarbiyaviy tadbirlar, talabalarning guruhli ishlari kuzatildi. Suhbat va intervyu – o‘qituvchilar, murabbiylar, guruh rahbarlari va talabalar bilan suhbat o‘tkazildi. So‘rovnoma (anketa) – talabalarning tarbiyaviy qadriyatlari, ijtimoiy faolligi, motivatsiyasi darajasini aniqlash maqsadida maxsus anketalar tuzildi. Pedagogik eksperiment – ta’lim-tarbiya integratsiyasiga asoslangan pedagogik modelning samaradorligini tekshirish uchun tajriba ishlar amalga oshirildi.

Pedagogik eksperiment natijalarini tahlil qilishda quyidagilardan foydalanildi: tashhislash ko‘rsatkichlari (diagnostika); foizlarda ifodalash; o‘zgarish dinamikasini aniqlash; statistik diagramma va jadval orqali natijalarni umumlashtirish.

Tadqiqot quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

1-bosqich. Tayyorlov bosqichi-Ilmiy manbalar yig‘ildi, nazariy asoslar ishlab chiqildi, muammo holati tahlil qilindi.

2-bosqich. Diagnostik bosqich-Talabalarning ma’naviy, ijtimoiy va kommunikativ ko‘rsatkichlari dastlabki o‘lchov orqali aniqlab olindi.

3-bosqich. Eksperimental bosqich-Integratsiyalashgan pedagogik yondashuv asosida dars va tarbiyaviy mashg'ulotlar o'tkazildi.

4-bosqich. Nazorat bosqichi-Eksperimental natijalar qayta o'lchov orqali baholandi, integratsiya samaradorligi aniqlab olindi.

5-bosqich. Tahlil va umumlashtirish-Natijalar statistik jihatdan qayta ishlanib, ilmiy xulosalar chiqarildi.

Tadqiqot natijalarining ilmiy ishonchliligi quyidagi omillar bilan ta'minlandi: ko'p manbali ilmiy adabiyotlar asosida tahlil; bir nechta metodlardan kompleks foydalanish; tajriba-sinov ishlarida real talabalar guruhi ishtiroki; rasmiy statistik va ilmiy mezonlar asosida hisob-kitoblar; mustaqil kuzatuvlar natijalarining taqqoslanishi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, talaba shaxsini rivojlantirish jarayonida tarbiya va ta'limning integratsiyasi pedagogik tizimning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Integratsiyalashgan yondashuv talabalarning nafaqat bilim olish darajasini, balki ularning ijtimoiy-emotsional, ma'naviy-axloqiy, kommunikativ va kompetensiyaviy rivojlanishini ham kompleks qo'llab-quvvatlaydi. Birinchidan, tarbiyaviy va ta'limiy mazmunning uyg'unlashtirilishi o'quv jarayonida maqsadlarning birligi va uzviyligini ta'minlab, talabalarda ijobiy qadriyatlar, mas'uliyat, mustaqillik, o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qilgan. Amaliy darslar, loyihaviy faoliyat, xizmat ko'rsatish (service learning) modellarida tarbiyaviy komponentning kuchaytirilishi talabalarni real ijtimoiy tajriba bilan bog'lash imkonini berdi. Ikkinchidan, natijalar shuni tasdiqladiki, kompetensiyalar asosida tashkil etilgan o'quv jarayonida tarbiya va ta'lim integratsiyasi eng samarali bo'ladi. Talabalardagi kommunikativ, ijtimoiy-faol, fuqarolik kompetensiyalari aynan integrativ yondashuv qo'llanilganda barqaror rivojlanadi. Tadqiqot davomida kuzatuv va diagnostik tahlillar orqali aniqlanishicha, ta'lim jarayonining tarbiyaviy xarakterga ega bo'lishi talabalarni motivatsiya qiladi, interaktiv metodlarga jalb etadi va shaxsiy pozitsiya shakllanishiga xizmat

qiladi. Uchinchidan, integratsiyalashgan ta'lim muhitida talabalarning refleksiv madaniyati oshganligi kuzatildi. Ular o'quv topshiriqlarini bajarishda o'z faoliyatini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash, jamoada mas'uliyatni bo'lishish, nizolarni konstruktiv hal qilish kabi ko'nikmalarni mustahkamladi. Bu esa ta'limning tarbiyaviy ta'sirini kuchaytiruvchi asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot pedagogik jarayonda qo'llanilayotgan innovatsion texnologiyalar — yumshoq ko'nikmalarni rivojlantirish dasturlari, mentorlik, psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash, media-ma'rifat, loyihaviy ta'lim — integratsiyani yanada kuchaytirishini ko'rsatdi. Ushbu texnologiyalar orqali tarbiya va ta'lim mazmuni talabaning shaxsiy ehtiyojlari, qiziqishlari va individual rivojlanish trayektoriyasi bilan bog'landi. Muhokama jarayonida, shuningdek, quyidagi muhim jihatlar aniqlangan: Tarbiya-ta'lim integratsiyasining samaradorligi ko'p jihatdan pedagogning kasbiy madaniyati – kommunikativ, psixologik, metodik va refleksiv kompetensiyalariga bog'liq. Pedagoglar mazkur integratsiyani ongli va tizimli amalga oshira olgan muhitlarda talabalar rivojlanish ko'rsatkichlari sezilarli yuqori bo'ldi. O'quv muassasasining tarbiyaviy muhit sifat ko'rsatkichlari (psixologik xavfsizlik, demokratik munosabatlar, jamoaviy qo'llab-quvvatlash) integratsiyalashgan ta'limning muhim tashkiliy omili sifatida namoyon bo'ldi.

Empirik tahlillar shuni ko'rsatdiki, tarbiya va ta'limning integratsiyasi qo'llanilgan guruhlarda talabalar: o'zaro hamkorlikda faolroq, ijtimoiy mas'uliyatli, tashabbuskor, tanqidiy fikrlovchi, nizolarni boshqarishda samarali bo'lgan. Bu esa integrativ yondashuvning talaba shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sirini tasdiqlaydi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari tarbiya va ta'limning integratsiyasi talabalarning har tomonlama rivojlanishi — intellektual, emotsional, ijtimoiy va axloqiy yetuklikka erishishida strategik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Muhokama natijalari esa bu tizimni oliy ta'limda amaliyotga yanada chuqur tatbiq etish zarurligini ta'kidlaydi.

XULOSA

Tadqiqot davomida olingan ilmiy-nazariy va empirik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, talaba shaxsini rivojlantirish jarayonida tarbiya va ta'limning integratsiyasi zamonaviy pedagogik tizimning eng muhim talablaridan biridir. Ushbu integratsiya ta'lim jarayonining faqat bilim berishga qaratilgan an'anaviy modeldan farqli o'laroq, talabalarning ma'naviy-axloqiy dunyoqarashi, ijtimoiy faolligi, kommunikativ madaniyati, mustaqil fikrlashi va mas'uliyatli qaror qabul qila olish qobiliyatlarining uyg'un rivojlanishini ta'minlaydi. Integratsiyalashgan yondashuv asosida olib borilgan pedagogik jarayon talabalarda shaxsiy tajribaga asoslangan o'rganish, o'z-o'zini anglash va refleksiya qilish, kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish, ijtimoiy-emotsional barqarorlikni rivojlantirish imkonini berdi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqladiki, tarbiya va ta'limning uzviy birligi mavjud bo'lgan muhitlarda talabalar o'zaro hamkorlikda samaraliroq ishlaydi, ijtimoiy mas'uliyatni chuqurroq his qiladi, fuqarolik pozitsiyasini faolroq namoyon etadi. Shuningdek, pedagoglarning metodik tayyorgarligi, kommunikativ va refleksiv kompetensiyalari integratsiya jarayonining muvaffaqiyatini ta'minlovchi muhim omil ekanligi aniqlandi. Ta'lim muassasasining tarbiyaviy muhit sifati, demokratik qadriyatlarga asoslangan o'zaro munosabatlar, psixologik xavfsizlik ham integratsiyaning samaradorligini belgilovchi asosiy sharoitlar sifatida o'z ahamiyatini ko'rsatdi. Yakunda aytish mumkinki, tarbiya va ta'limning integratsiyasi talaba shaxsini barkamol, mas'uliyatli, ijtimoiy faol, mustaqil fikrlovchi bo'lib shakllanishi uchun zarur bo'lgan kompleks pedagogik mexanizm bo'lib, oliy ta'lim tizimida uni takomillashtirish va amaliyotga keng tatbiq etish muhim dolzarb vazifa sifatida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaeva, Q. (2020). Pedagogik integratsiya va ta'lim jarayonida tarbiyaviy komponent. Toshkent: TDPU nashriyoti.
2. Avliyoqulov, N., & Musurmonova, O. (2019). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: NMIU.
3. Dewey, J. (2010). Democracy and Education. New York: Macmillan.

4. Hasanboeva, O., & Yuldashev, M. (2021). Ta'lim va tarbiyaning uzviyligi: nazariya va amaliyot. O'zbekiston pedagogik jurnali, 4(2), 33–41.
5. UNESCO. (2017). Education for Sustainable Development: Learning Objectives. Paris: UNESCO Publishing.
6. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge: Harvard University Press.
7. O'rinboyev, B. (2022). Oliy ta'limda tarbiya jarayonining zamonaviy yondashuvlari. Pedagogik izlanishlar jurnali, 5(3), 56–64.
8. Noddings, N. (2015). The Challenge to Care in Schools: An Alternative Approach to Education. New York: Teachers College Press.
9. Markova, A. K. (2020). Shaxsiy rivojlanishning psixologik asoslari. Moskva: Pedagogika.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 6-sentabrdagi PQ–5812-son qarori. “Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalashning yangi bosqichi”.